

ATATÜRK'ÜN DEVLETÇİLİĞİ

Prof. Dr. Mehmet ERÖZ

Atatürk'ün iktisadi alandaki devletçilik görüşlerini ele alacağımız bu makalemizde, böyle bir devletçilik telâkkisini besleyen tarihî ve sosyolojik fikirlere de kısa bir şekilde dokunmayı uygun görüyoruz. Meseleyi kuru bir iktisadî devletçilik olarak görmektense, onu içinde tatbik sahası bulduğu cemiyet ve devletin, tarihî, sosyal, siyasî ve kültürel şartları ile birlikte inceleyip, mütalâa etmek, bizi daha sağlam sonuçlara ulaştırabilir. Bundan ötürü konuya, Türk devletçilik geleneği bahsi ile giriyoruz.

I. TÜRK DEVLETÇİLİK GELENEĞİ

Türk hakanları, Macar Türkologlarından *Rasonyi*'nin de belirttiği gibi¹, milleti felâketlerden kurtarıcı birer kahraman olarak, *karizmatik* liderlik vasıfları ile donanmış kimselerdi. Tek kişinin hâkimiyetine dayanan böyle bir iktidar, hakanların karizmatik şahsiyetlerine karşı milletin duymuş olduğu sevgi, saygı, itaat ve güvenden ötürü, millî bir desteğe dayanıyordu. Türk devlet geleneğinde hükümlerlik hakları, örf-âdet hukukuna göre tesbit edilirdi. Ortazaman büyük Türk devletleri, İslâm hukuku dışında, bir amme (kamu) hukukuna sahip bulunuyorlardı. Türk devlet kurucuları, geleneğe dayanan, töreye dayanan bir kanun koyma ve tedvin faaliyeti içinde bulunmuşlardır. İslâm dinine pek içten ve sıkı bir şekilde bağlı buldukları halde, devlet otoritesi söz konusu olduğunda, örf-âdet esaslarından ayrılmıyorlardı. *Tuğrul Beyden* başlayarak, *amme hukuku* sahasında, Sel-

1) Prof. Dr. L. Rasonyi, *Tarihte Türklük*, Ankara, 1971, sf. 59.

çoklu hükümdarlarının *serbest bir législatif* faaliyet gösterdikleri anlaşılıyor. Selçuklulardan sonra, İslâm dinine en fazla bağlı sayılan Türk hükümdarları bile bu sahada, devlet otoritesini her şeyin üstünde tutmuşlardır. Ondördüncü Asırda şeriat ahkâmına bağlılığı ile tanınmış olan —Türk aslından— Melik Nüzüddin Hüseyin Kert'in Herat'ta bir çok gayri şer'î kanunlar koyduğunu ve bunların bir kısmının Onbeşinci Yüzyılın sonuna kadar devam ettiğini kaynaklar gösteriyor. Harezmsahlarda bu türlü bir *Jurisdiction* ile meşgul olan ve Celâleddin Harezmsah'm ordusunda, bir kumandanın idaresinde faaliyet gösteren bir *Yüksek Mahkeme* vardı. Bu mahkeme, örf ve âdete ve devletin örfî kanunlarma göre hükümler verirdi. "Çok realist olan bu devlet kurucuları... samimî müslüman olmakla beraber, *devletin otoritesi*, yâni amme menfaati mevzuubahs olduğu zaman,... çok eski hukukî ananelerine göre, serbest bir *Législation* faaliyeti göstererek, aşağı ortazamanın en büyük imparatorluklarını kurmuşlardır." Türk'lerin bu devlet kuruculuk sıfatının, atalarından gelme bir kabiliyet olduğu anlaşılıyor².

Teşkilât usulleri, hâkimiyet sembolleri ve törenleri bakımından zengin bir karakter arzeden bu devletçilik, çok eski bir geçmişe dayanmaktadır ki, Atatürk'ün devletçiliğinde böyle bir geleneği aramak yanlış(olmaz. Atatürk'ün kurtarıcılığı ve devlet kuruculuğu, kaynağını böyle bir geçmişten almakta ve halin şartlarına uygun yeni bir tip meydana getirmektedir.

Tarih kitaplarını bizzat okuduğu gibi, tarih profesörleri ile tarih sohbetleri ve müzakereleri eden, kongreler tertipleştiren ve hattâ Osmanlı İmparatorluğunun son devirlerinin canlı tarihî hâdiseleri içinden gelmiş bulunan Atatürk'ün, tarih şuurunun son derece kuvvetli olduğuna şüphe yoktur. Bu tarih şuurunu, millî bir şuur daha da kuvvetlendiriyordu. Prof. Âfet İnan'm yakından şahit olduğu gibi, Türk'lerin medeniyet tarihinde mühim bir rol oynamadıkları, ileri bir millet olmadıkları şeklindeki Batı'lı tarafgir ilim adamlarının iddiaları, Atatürk'ü öfkeliendirip, üzüyordu. Çevresindeki tarihçilere ve ilim adamlarına vazifeler veriyor, bütün dünyaya, Türk'lerin medeniyete

2) Prof. Dr. M. Fuad Köprülü, "Ortazaman Türk Hukukî Müesseseleri", İkinci Türk Tarih Kongresi kitabı, İstanbul, 1943, sf. 408-418.

olan hizmetlerini, ilmî delillerle sunmalarını istiyordu. Bu emirler iki yönde gelişti: Köprülü, Günaltay gibi bir kısım ilim adamları Türk tarihinin gerçek köklerine, Selçuklulara ve Ortaasya Türk devletlerine ve cemiyetlerine eğilir ve onları incelerken; diğer bir kısım araştırmacılar, Türk tarihini ve medeniyet köklerini, Hititler'de, Firikyalı'larda, Lidya'lılarda, Kapadokyalı'larda, Urartu'larda, Bizans'ta, Roma'da, Truvalı'larda v.s.de bulmağa çalışıyorlardı. Bu ikinci görüş, Güneş-Dil Teorisini doğurmuştu. Umumî Türk Trihi üzerinde otorite olan Prof. Zeki Velidî Togan, bu hale üzülüp, küserek Avusturya ve Almanya'ya gitti; oradaki üniversitelerde hocalık yaptı. Rahmetli bilginden dinlediğime göre, Atatürk, Türk Büyükelçisi eliyle kendisine iki kere selâm ve beşyüz lira para göndermiş ve "Hoca haklıymış, bizi yanılttılar" demiş.

Atatürk'ün nutuklarından herkesin bildiği millî ve tarihî görüşlerini, sağlam milliyetçilik duygusunu buraya aktarmayı lüzumsuz buluyoruz. Sadece, Atatürk'ün Türk tarihi ve Türk devleti hakkındaki esas düşüncelerini belirten bir vesikayı nakletmek istiyoruz. 22 Eylül 1924'te Samsun'daki bir konuşmasında diyor ki : "Bizim milletimizin hayat esasını düşünelim. Bu düşünce bizi elbette altı yedi asırlık Osmanlı Türklüğünden, çok asırlık Selçuk Türklerine ve ondan evvel bu devirlerin herbirine muadil olan *Büyük Türk Devrine* kavuşturur."³.

Büyük çalkantılar, harpler, savaşlar, ihtilâller, inkılâplar içinden gelen ve çökmekte olan bir imparatorluğu, Rumeli'den, Arabistan'dan, Trablusgarp'tan dikkatli ve ibretli gözlerle gören bir kumandan olarak Atatürk, Türk milliyetçiliğini düşünce ve duygu halinde şahsiyetine sindirmişti. Gaspıralı İsmail Bey ve Hüseyinzade Ali Bey vasıtasıyla gelip, Ziya Gökalp'ta sistemli bir hale gelen Türkçülük, yani Türk milliyetçiliği mef'kûresi, Atatürk'ün bütün ahayatına, icraatına ve devletçiliğine de yön vermiştir. Ziya Gökalp başta olmak üzere çevresindeki milliyetçi şahsiyetler, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ateşli ve milliyetçi ruhu, Türk Ocağı ruhu, Türk Ordusu ve Türk Milleti, bir ruh ve şuur halinde, Gazi'nin şahsında, yeni bir Ergenekon'u yaşıyordu, yaratıyordu. *Durkheim* ve *Gökalp*'in sosyolojisindeki "*Büyük Adam*" nazariyesi, determinist bir görüşle, dâhilerin

3) Prof. Dr. A. Afet İnan, Tarihten Geleceğe, Ankara, 1973, sf. 11.

cemiyetlerin ürünü olduğunu açıklar. Bu, meselenin bir yanıdır. Belirli sosyal şartlarda ortaya çıkan dâhiler, içinden geldikleri cemiyetlere karşı tesirde bulunurlar. Atatürk de, Türk cemiyetinden aldığı milli ruhu ve millî hasletleri geliştirip, modern kalıplar içinde, yeniden Türk milletine sunmuştur. Bunun farkında olduğunu, kendisinin şu sözlerinden açıkça anlıyoruz: “*Ben, milletin vicdanında ve istikbalinde ihtisâs ettiğim büyük tekamül istidadını bir millî sır gibi vicdanımda taşıyarak, peyderpey, bütün heyeti içtimaiyemize tatbik ettirmek mecburiyetinde idim.*”⁴.

II. ATATÜRK'ÜN KOMÜNİZM HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ

Atatürk'ün devletçiliğinin mücerret bir iktisadî devletçilik olmayıp, Türkiye gerçeklerinden ve Türk devlet geleneğinden çıkarılmış bir devletçilik tipi olduğunu anlatmağa çalıştık. Tarihi ve millî kaynaklara, kısa da olsa, dokunduk. Şimdi de, bu devletçiliğin doktriner bir mahiyet arzemediğini, sosyalist bir düşünceye dayanmadığını göstermek gerekiyor. Birkaç vesika ile bunu da anlatmağa çalışalım.

Batılı kapitalist devletlerin istilâ ettiği Türkiye'ye, komünizmi benimsemiş olan Sovyet Rusya, yardım elini uzatmıştı. Gerçi bu yardımın içyüzü bambaşka idiyse de —ki bunu biraz aşağıda açıklayacağız— o günün dumanlı havasında bunu anlamak, serinkanlı karar vermek kolay değildi. Bu tarihten altmış yıl geçtiği, ortalık ağardığı halde, birçok Asya ve Afrika devleti halâ serin kanlı kararlar veremiyor⁵. Atatürk'ün bu konuda çok berrak kararlara ve hükümlere varması, pek çok ülkede bulunmayan bir devlet gelenek ve tecrübesine mirasçı bulunmasından ötürüdür. Ayrıca Gökâlî gibi bir mürşit de vardı ve Atatürk ona son derece hürmet ediyor, fikirlerine kıymet veriyordu. Büyük Türk sosyoloğu, daha 1918 lerde Yeni Mecmua'da, “*Kızıl ve Kara Tehlike*” başlıklı bir makale yazmıştı. Rusya'da Bolşevik İhtilâlinin üzerinden henüz bir yıl geçmişti ki, Gökâlî

4) Nutuk, c. I, İstanbul, 1960, sf. 16.

5) Bu konu ile ilgili olarak şu makalemize bakınız: “İslâmiyet ve Sosyalizm”, *Millî Eğitim ve Kültür Dergisi*, yıl 2, sayı 6, Aralık 1979, sf. 97-101.

bu yeni tehlike hakkında herkesi uyarıyordu. Atatürk onun yazılarından ve anlattıklarından faydalanıyordu. Daha ileriki yıllarda, Zeki Velidî'ler, Sadri Maksudî'ler, Abdülkadir İnan'lar bu bilgiyi zengin misallerle besliyeceklerdir. Bunları biraz daha yakından görelim.

22 Kânunusâni 1337 (1921) tarihinde, T.B.M.M. de yapılan bir toplantıda, *Mustafa Kemal Paşa*, Türkiye'deki komünist faaliyetleri ve Sovyet Hükümeti ile olan siyasi münasebetler hakkında şu açıklamayı yapıyordu:

“...malûmunuzdur ve cihanın malûmudur ki, bu millî esaslara derin rabitalarla sadık kalan Meclisiniz ve Hükümetiniz müstakil bir devlet olarak Rusya Bolşevik Cumhuriyeti denilen bir devletle münasebati siyasetinde hiçbir vakit komünistlik ile Bolşeviklik esasatını dahi telâffuz etmemiştir.”

Konuşmasına devam eden Mustafa Kemal Paşa, Türkiye'de komünist faaliyetlerinin arttığını şu sözleriyle ifade etmiştir:

“Bir zaman geldi ki Ankara'da, Eskişehir'de, şurada burada memleketin hemen birçok yerlerinde bir çok insanlar, birbirleriyle rabitaları olmaksızın komünistlik teşkilâtı kurmaya ve aynı zamanda hariçten de bir takım insanlar serseri surette memlekette dolaşmaya ve aynı zamanda propaganda yapmaya başlamışlardır... Heyeti Vekileniz... herhalde bu millet içinde Komünizmin mahalli tatbik bulamayacağına kani idi ve kanidir.”

“Bu gibi inkılâbatın heyeti unumiyei milliyemiz tarafından derhal imha edileceğine mutmainiz”

dedikten sonra, buna karşı iki türlü tedbir alınabileceğini, ancak bunun da mahzurlu olduğunu şöyle açıklamıştır:

“Efendiler, iki türlü tedbir olabilirdi: Birisi, doğrudan doğruya komünizm diyenin kafasını kırmak; diğeri Rusyadan gelen her adamı derhal denizden gelmiş ise vapurdan çıkarmamak, karadan gelmiş ise hududun haricine defetmek gibi zecrî, şedid, kırıcı tedbir kullanmak. Bu tedbirleri tatbik etmekte iki noktai nazardan fairesizlik görülmüştür. Birincisi; siyaseten hüsnü münasebatta bu-

lunmayı lüzumlu addettiğimiz Rusya Cumhuriyeti kâmil-
len komünisttir. Eğer böyle zecri tedbir tatbik edecek
olursak o halde bilâkaydüşart Ruslarla alâka ve münase-
bette bulunmamak lâzım gelir. (Fakat birçok siyasî ve di-
ğer sebeplerden ötürü) Ruslarla temasta, münasebatta,
itilâfta bulunmak istedik ve istiyoruz ve isteyeceğiz.”

Bu yüzden, dostluğunu istediğimiz bir hükûmetin “prensiplerini
tahkir etmemek mecburiyetinde” idik. Zecrî, sert tedbirin ikinci
mahzurunu da şöyle ifade etmiştir:

“Fikir cereyanları cebir ve şiddet ve kuvvetle red-
dedilmez.... Buna karşı en müessir çare, gelen cere-
yanı fikriye mukabil fikir cereyanı vermek, fikre fikirle
mukabele etmektir. Binaenaleyh komünizmin memleke-
timiz için, milletimiz için, icabatı diniyemiz için gayri
kabili kabul olduğunu anlatmak, yani efkârı umumiyef
milleti tenvir etmek en nâfi bir çare görülmüştür.”

T.B.M.M. nde bu konuşmayı yapan Mustafa Kemal Paşa, Hü-
kûmetin böyle bir düşünce ile hareket ettiğini, bununla beraber, ül-
keyi tehdit eden her hareket ve cereyana karşı uyanık olduğunu,
açık ve keskin bir dille belirmişti. Zararlı faaliyette bulunan solcu
teşkilâtlardan biri için de şunları söylüyordu:

“Halk İştirakiyun Fırkası, doğrudan doğruya komü-
nizm mahiyetini gösterir bir fırkadır ve mevsuk malûma-
ta göre burada bulunan Rus sefarethanesi ile dahi ta-
mamen hali temasta bulunuyorlar. Bu hususta fazla bir
şey söylemek istemiyorum.”⁶

1922 de Rauf Bey Hükûmeti, komünizm propagandasını yasak-
ladı. Daha önce de “Yeşil Ordu” Teşkilâtı İstiklâl Mahkemesine ve-
rilmmişti. Bu cemiyetin nizamnamesinin (tüzüğünnü) 19. ve 20. mad-
delerinde, “kızıl ve yeşil bayrakların ittihadı (birleşmesi)” ile “kızıl
inkılâp” olacağı belirtiliyordu⁷.

6) TBMM. Gizli Celse Zabıtları, cilt 1, sf. 326-335 Ankara, 1980).
Bu zabıtlardan faydalanmamızı sağlayan Prof. Dr. Turan Yaz-
gan'a teşekkür ederiz.

7) Dr. Fethi Tevetoğlu, Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faali-

1925 te Türkiye Komünist Partisinin faaliyeti yasak edildi. Bu işler Rusların canını sıkmakla beraber, Komintern'in (III. Enternasyonal'in) ideologları, Mustafa Kemal'in anti-komünist olmasına rağmen, feodalizmin kalıntılarını ortadan kaldıran bir ziraî siyaset takip ettiğinden, sınaî kalkınmayı başlattığından, kapitalist Batı'nın saldırılarına karşı çıktığından ötürü, bir ihtilâlcî ve ilerici sayılabileceğini anlatmağa çalışıyorlardı⁸.

Zaten Türk İstiklâl Harbinde, Sovyet Rusya'nın Türkiye'ye yardımında bulunması, *millî* kurtuluş savaşını, *sosyalist* bir reнге бүrүндүrmek isteğinden dolayıdır ve III. Enternasyonal'in ikinci kongresinde (Moskova, 1920) bu doğrultuda alınan karar gereğince olmuştu. *Zinovyev*, Bakü Konferansında, Türkiye'deki ihtilâlin yakın bir gelecekte sosyalist bir reнге бүrүneceğini söylemişti. Bunu temin için, Mustafa Suphi ve yoldaşları Türkiye'ye gönderilmişti. Ayrıca, Türkiye'ye yapılan Rus yardımının kaynağı, Ortaasya Türkleri idi. Rusya böylece bir taşla iki kuş vurmuş oluyordu⁹. Bu yüzden *İzvestiya*, İstiklâl Harbimizden "*Asya'da ilk Sovyet İhtilâli*" diye bahsedebiliyordu¹⁰.

17 Aralık 1925 te Rusya ile Türkiye arasında *dostluk* andlaşması imzalandı. Fakat komünistlere karşı Atatürk'ün takip ettiği siyaset, 1928 lerde Rus'ları kızdırdı. Mustafa Kemal'i artık "ihtilâlcî bir kahraman" lıktan çıkardılar ve "gerici bir tiran" olarak ilân ettiler. Ruslara göre Mustafa Kemal, burjuvazinin üst tabakalarına ve "kulak"lara (toprak ağalarına) dayanan bir "*Faşist*" idi ve "millî Faşizmin" veya "ziraî Monpartizm" in hususî bir Türk damgasını taşıyan, terör ve sosyal demagojinin emsalsiz bir karışımı ile idareyi yürütüyordu. Bu

yetler, Ankara, 1967, sf. 151-156. *Nutuk*'da da bu konu açıklanmıştır (II, 465-467 v.d.).

- 8) B. Lewis, *The Emergence of Modern Turkey*, London, 1968, sf. 284.
- 9) Bu konuda şu makale ve eserlerimize bakınız : "Atatürk ve Sosyalizm", *Türk Kültürü*, sayı 217, Kasım - Aralık 1980, sf. 34-40; *Marxizm - Leninizm ve Tenkidi*.
- 10) Dr. Mehmet Saray, "Atatürk'ün Sovyet Politikası", *Ayrıbasım*, Ed. Fak. Mat., İstanbul 1981, sf. 45; Lord Kinros, *Atatürk*, İst. 1973, sf. 369'a atıf).

idare altında Türkiye, emperyalist hâkimiyete ve sosyal gericiliğe doğru gerisin geriye gidiyordu¹¹.

1929 yazında Sovyet basınında Türk Hükümetinin aksiyonları ve iktisadî siyasit sert bir dille kötülendi. Türk basını da buna sert bir dille cevap verdi¹².

Bütün bu misallerden anlaşılıyor ki, Atatürk, sosyalizme - komünizme karşı idi. Onun devletçilik politikası, bu açıklamalardan sonra ele alalım.

III. ATATÜRKÜN DEVLETÇİLİK GÖRÜŞÜ

Şubat 1923 de İzmir'de bir İktisat Kongresi toplandı. Atatürk kongreyi açarken şöyle dedi: "siyasi, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar, ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa husule gelecek zaferler devamlı olamaz"¹³.

Kongreye, milletin her kesiminin temsilcileri katılmıştı. Bu millî birlik ruhu, ileriki yılların 'sınıfsız, imtiyazsız kaynaşmış bir milletiz" şiarına götürdü.

Kongre'ye hususî teşebbüs ruhu hâkimdi. Daha sonra İş Bankası, Ziraat Bankası, Sanayi ve Maadin Bankası kuruldu (1924, 1925). 1925 te *âşar* kaldırıldı. 28 Mart 1927 de Sanayiî Teşvik Kanunu ve 8 Haziran 1929 da Millî Sanayii Teşvik Kanunu yürürlüğe girdi. Âli İktisat Meclisi kuruldu. 1929'daki raporunda, adı geçen kuruluş, "sanayiî gelişmemesini, fabrikaların optimal işletme hacmine uygun büyüklükte olmamalarına, teknolojiye önem verilmemesine, eleman eksikliğine ve kuruluş yeri hatalarına bağlıyordu. Sanayiî gelişmesi için hammadde ihracatının durdurularak dışarıya mamul eşya ve ara maları satılmasını, yatırımların yalnız hammaddesi memlekette olan imalât türlerine yöneltilmesini ve en fazla tüketim malların yurt içinde yapılmasını" salık veriyordu¹⁴.

11) B. Lewis, aynı eser, sf. 284.

12) Aynı eser, sf. 285.

13) Prof. Dr. A. Afet İnan, Tarihten Geleceğe, Ankara, 1973, sf. 40.

14) Prof. Dr. Feridun Ergin, K. Atatürk, İst. 1978, sf. 187-189.

O yıl Batı'yı sarsan iktisadî buhran, Batı'nın siyasî ve iktisadî itibarını zedeledi. Türkiye'de hususî teşebbüsün, bilgi, sermaye, idarecilik yönünden yetersiz oluşu, kalkınma ihtiyacı, yeni bir iktisadî siyaseti gerektirdi. Bu siyaset, *Devletçilik* idi. Devletin, fabrikalar açması, demiryolları yapması ile başladı. Kasım 1929 da Sovyet Rusya ile bir ticaret andlaşması imzaladı. 1930 da karşılıklı ziyaretler başladı. 8 Mayıs 1932 de Rusya ile 8 milyon dolarlık bir andlaşma imzalandı. Bu yardım, dokuma sanayiinin gelişmesi için kullanıldı¹⁵.

30 Ağustos 1930 da Başbakan İsmet Paşa, Kayseri-Sivas demiryolunu işletmeye açarken, "*mutedil devletçilik*" deyimini kullandı. 10 Mayıs 1931 de C.H.P. Programına doğrudan doğruya "Devletçilik" deyimini konarak, Atatürk tarafından târifi yapıldı:

"Bizim takip ettiğimiz devletçilik, ferdî mesai ve faaliyeti esas tutmakla beraber, mümkün olduğu kadar az zaman içinde milleti refaha ve memleketi mamuriyete erdirmek için, milletin umumî ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde, bilhassa, iktisadî sahada devleti fiilen alâkadar etmek mühim esaslarımızdandır".

Bu prensip, diğer beş prensip ile beraber 5 Şubat 1937 de Anayasa da konuldu.

Devletçilik prensibinin tatbikatı olarak plânlı devreye 1933 yılında girilmiş oldu. Birinci Beş Yıllık Sanayi Plânı, Cumhuriyetin 10. Yılında Hükümet Programında yer almıştır. Cumhuriyetten önce yapılmış ve yabancı şirketler elinde olan işletmelerin, devlet tarafından satın alınması ve yeni yolların yapılması, Plânın icaplarındandı¹⁶.

Bu gidiş, önceki yıllarda darbe yemiş olan bazı solcuları ümitlendirdi. Devletçilik örtüsü altında gayelerine ulaşmayı hesapladılar. *Kadro* Dergisi bu maksatla çıkarıldı. "İnkılâbın bitmediğini" söyleyerek, Troçkivari devamlı bir ihtilâl teorisini savundular. "Sınıf kavgası" yapmadan, "Emperyalizme karşı millî kurtuluş savaşı" ve "Devletçilik" parolası ile mücadeleye atıldılar. Basında ve C.H.P. içinde büyük tenkitlere uğradılar. 1934 sonunda Dergi kapatıldı¹⁷.

15) B. Lewis, aynı eser, sf. 285-286.

16) Afet İnan, aynı eser, sf. 39-40.

17) Bu konuda geniş bilgi için, Sosyal Siyaset Konferansları arasında çıkacak olan "Prof. Dr. Orhan Tuna'ya Armağan" kitabındaki ki makalemize bakınız.

1935 te Atatürk, Türkiye'de uygulanan devletçiliğin Ondokuzuncu yüzyılın sosyalist teorisyenlerinin ileri sürdükleri doktriner devletçilik olmadığını açıkça söyledi. O, Türkiye'ye has bir sistemdi; ferdin yetişemediği yerlere Devletin el uzatması demekti. Bu sayede büyük bir milletin ihtiyacı karşılanmış olacak ve ülke kalkınacaktı¹⁸. İktisat Vekili Celâl Bey de bu sözleri tekrarladı.

Kısaca anlatmağa çalıştığımız Atatürk'ün Devletçiliği, görülüyor ki, millî bir karma ekonomiden başka bir şey değildir. Ferdî mülkiyeti ve hususî teşebbüsü ortadan kaldırmadan, iktisadî kalkınmaya Devletin de katılması demektir. Medenî Kanun ve Ticaret Kanunu ferdî mülkiyete ve hususî şirketlere imkân sağlamıştı. Devletçilikle kişilerin sermaye, bilgi ve tecrübe noksanlıkları giderilmiş oldu.

18) Lewis, aynı eser, sf. 287; F. Ergin, aynı eser, sf. 194-195; Afet İnan'ın eserlerine ve Peyami Safa'nın "Türk İnkılâbına Bakışlar" adlı kitabına da bakınız.